

Butlletí de la Secció Excursionista
de l'Ateneu Santjustenc

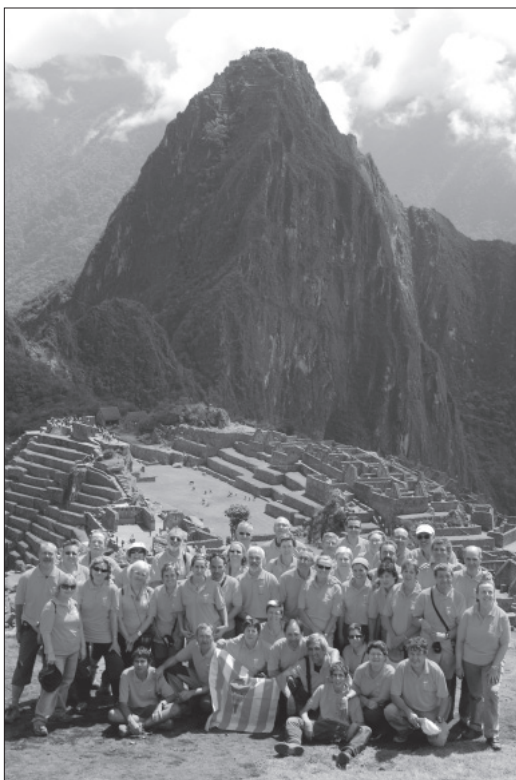
SEAS

Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc, Carrer de l'Ateneu, 3 i 5.
08960 Sant Just Desvern.

Web: <http://www.santjust.org/seas>

Adherida a la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC)

*Els participants al viatge al Perú,
enfront del Machu Pichu, després
d'haver fet el Camí de l'Inca.*

Núm. 285
Novembre
desembre
2009

CALENDARI

8 novembre — Excursió matinal a Castellfollit del Boix i Cogulló de Cal Torre (Anoia) amb sortida a les 7 h.

13 novembre — Conferència «La defensa de costes» per Àngel Archilla.

14 novembre — Excursió d'alta muntanya al Pedraforca (Berguedà).

15 novembre — Excursió a Torredembarra, Tamarit, Vespella i Mas d'en Blanc (Tarragonès).

21 novembre — Sopar de cloenda del 75è aniversari a l'hotel City Park de Sant Just.

29 novembre — Excursió matinal al poblat ibèric del turó de les Maletes (Serra de Marina) amb sortida a les 7.30 h.

11 desembre — Conferència «Defensa antiaèria activa» per Francesc Riera, Juli Ochoa i Vicenç Duran.

13 desembre — Excursió a la serra de

Collserola finalitzant a Sant Just. Trobada al parador a les 7.45 h

12 i 13 desembre — Col·locació del Pessebre de la SEAS al Pedró dels Quatre Batlles (Solsonès).

20 desembre — Excursió matinal a la Creu de l'Aragall (Alt Penedès — Baix Llobregat) amb sortida a les 7.30 h.

8 gener 2010 — Conferència «Els aeròdroms republicans i la defensa de Catalunya» per David Iñíguez i David Gesalí.

10 gener — Excursió de la Garriga a Monteugues i El Figaró (Montseny).

17 gener — Excursió matinal al Camí de les Cales, els Colls i Miralpeix (Garraf) amb sortida a les 7.30 h.

23 gener — Excursió d'alta muntanya al massís del Port (Montsià).

Informació: les conferències tenen lloc els divendres a 2/4 de 9 del vespre al local de la SEAS si no s'especifica explícitament les excursions tenen la seva sortida des del Parador a les 7 del matí i les matinals surten des de la plaça Verdaguier a l'hora indicada. Informació sobre les matinals al telèfon 93 371 51 98 (nits). Les excursions d'alta muntanya tenen horaris de sortida variables.

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de
Sant Just Desvern

CISTELLERIA BALLART, Bonavista, 82, tel. 933 71 13 64

DISSENY MOBLES, Creu, 42, tel. 933 7212 52

FLORS LORETO, Creu 66, tel. 933 72 31 03

FORMA CUINA, Creu 60, tel. 934 73 35 59

LLIBRERIA RESSENYA, Creu 54, tel. 933 71 08 43

IMMACULADA AMAT, JUST AMIGÓ, MARCEL·LÍ CAMATS, FRANCESC HOMEDES

LA SEAS AL PERÚ

Agustí Revilla

La bandera de la SEAS ha arribat al Machu Pichu i amb ella els quaranta companys que hem compartit l'aventura del Perú.

La idea d'aquesta expedició va sorgir a l'excursió del pessebre al Montsià l'any dos mil set; una comissió va encarregar-se d'aplegar informació, dissenyar un esbós de projecte i connectar amb una agència competent. L'estiu de dos mil vuit ja

estava format el grup de persones interessades a participar-hi i des d'aleshores ens vam reunir en diverses ocasions per concretar els detalls del programa.

La finalitat del viatge era conèixer el Perú, és clar, però, essent la SEAS una entitat excursionista, ens vam centrar en el descobriment de la muntanya i de la natura d'aquest país andí i hi vàrem programar dues caminades llargues, dos *trekkings*, una de tres dies dins el Cañón del Colca, i una altra de quatre dies al Machu Pichu pel Camí Inca. Aquestes excursions

Illes flotants dels Uros al llac Titicaca. Fotografia d'Agustí Revilla.

requerien una preparació per a salvar forts desnivells i per a acostumar-nos a alçades superiors als tres mil metres; per aquest motiu es van organitzar quatre sortides d'alta muntanya durant els mesos de juny i juliol. Aquells caps de setmana ens van permetre assolir un estat físic adient i ens van facilitar una coneixença mútua entre tots els membres de la colla.

Perú és un país molt extens i des del punt de vista administratiu està dividit en vint-i-quatre departaments o regions; al llarg dels vint dies d'estada ens vàrem moure per tres del sud: Arequipa, Puno i Cusco, les capitals dels quals reben el mateix nom. Vàrem visitar aquestes tres ciutats, les illes del llac Titicaca i diversos temples inques, la ciutadella del Machu Pichu n'és el seu símbol: grandiosa, espiritual i mística.

Les muntanyes dels Andes són les més altes que hem conegut fins ara, superiors als sis mil metres; entre els cims s'obre l'altiplà, a una alçada de quatre mil; aquesta orografia configura uns ecosistemes que permeten el desenvolupament d'una flora i d'una fauna autòctones al mateix temps que emmarca les condicions de vida de la població humana. Qui escriu aquestes línies suggereix la lectura de la novel·la *Lituma en los Andes* de Mario Vargas Llosa, nascut a Arequipa.

La població jove del Perú és elevada i hi ha molta vida al carrer; la gent compra als mercats municipals, tant si

són coberts com si són a l'aire lliure; les places dels pobles i de les ciutats són bullicioses i trobes nens per tot arreu. El país posseeix un ample patrimoni de música i danses folklòriques. Els peruans practiquen la religió catòlica i tenen molta devoció a sants i verges, tot i que està impregnada de cultes arcaics; fan ofrenes amb pedres, fulles de coca i danses, tant a la Mare de Déu com a les muntanyes (*apus*) i a la mare terra (*pachamama*). Nosaltres també hi vàrem dipositar aquestes i altres ofrenes.

Ens vam adonar que l'agricultura està endarrerida força anys; hom treballa la terra amb arades arrossegades per bous o mules i només hem vist un tractor llaurant la terra. A les muntanyes les condicions de vida són extremes i l'accés dels nens a l'ensenyament és difícil, gairebé heroic. La població rural disminueix en la mateixa proporció que les ciutats augmenten el seu perímetre amb enormes suburbis de barraques sense les imprescindibles condicions d'habitabilitat.

Els guies que ens van acompanyar durant la nostra estada tenen formació universitària i la informació que ens van aportar està documentada; a més, ens van transmetre la passió per la seva cultura, per la seva història, per la seva llengua; estimen la seva terra; un d'ells es va emocionar i va plorar recordant els seus avantpassats inques. Mentre ens donaven explicacions sobre diversos temes, nosaltres

Mercat de Chinchero. Fotografia d'Agustí Revilla.

hi posàvem interès fent preguntes i ells encara hi aprofundien o s'hi esplaïaven més; es va crear una relació d'empatia i d'espiritualitat. Vam rebre lliçons sobre els beneficis de la fulla de coca i d'altres herbes, sobre el perill d'extinció del còndor, sobre els efectes del canvi climàtic als Andes, sobre tècniques agrícoles, sobre la corrupció de certes ONG's, sobre l'alcoholisme dels homes, sobre la humiliant situació de les dones, sobre la societat inca, sobre la conquesta dels espanyols. A la pregunta de com s'identifiquen avui els peruans,

ens van respondre: «nos sentimos un pueblo andino, sin fronteras, las fronteras las trazan los políticos, y nuestra lengua es el quechua». Es van sorprendre de nosaltres confessant que no tenien experiència a conduir un grup tan nombrós, que van descobrir un equip compacte, expert i alegre; que els vàrem facilitar la feina, que aprenien amb la nostra colla, que s'hi havien divertit i que ens estaven agraïts. Va ser emotiu el foc de camp, ells i nosaltres, al fons del Colca, en una nit negra i sota un cel brillant d'estels.

*Volcà Misti
(5.822 m)
des d'Arequipa.
Fotografia de
Conxita Cañas.*

La convivència entre nosaltres va ser enriquidora, a la SEAS hi ha bon ambient. A taula tots sèiem amb tots i a les tertúlies tots xerràvem amb tots. Si alguna persona mostrava tristesa, de seguida sorgia qui la consolava; en cas de mal de cap o diarrea, el consultori mèdic sempre estava de guàrdia; si en una pujada un company estava esgotat i arribava uns minuts tard, els altres l'esperaven sense rondinar. Ens hem recordat dels companys que no han pogut gaudir d'aquestes vivències i hem anat descobrint qualitats amagades dels membres del grup: qui té fusta de líder, qui té ànima de poeta, qui

ens ensenya exercicis d'estiraments, qui és una gran animadora, qui és un excel·lent fotògraf, qui és un expert en gastronomia. Cal valorar l'esforç de l'agència en facilitar-nos l'estada: un deu. L'últim dia els companys i els membres de l'agència, ara ja amics, vam celebrar un sopar, després del qual es va muntar un espectacle variat, alegre i participatiu. Aquella nit cadascú va expressar la seva opinió sobre el viatge; el parer general es pot resumir que «tots hem superat totes les proves, tots hem aconseguit les fites que ens havíem marcat, i ho hem fet junts». Hem assolit el somni.

RESULTAT DEL CONCURS FOTOGRÀFIC DE LA SEAS DE 2009

A l'edició d'enguany s'han presentat 21 concursants amb un total de 58 fotografies.

El jurat va estar format per Lluís Ayguadé, Francesc Fàbregas, Neus Malaret, Josep Requena i Toni Royo, atorgant el 15 de setembre de 2009 els següents premis:

— Primer premi: «Aiguamòg», de Jordi Gironès.

— Segon premi: «Cubisme», de Domingo Padró.

— Millor col·lecció: «Tangible», de Teresa Faneca.

— Millor fotografia feta en excursions de la SEAS: «Llengua», de Jordi de la Riva.

Durant el Sopar de Motxilla que va tenir lloc el dia 19 de setembre, amb l'assistència de 106 companys, va ser elegida per votació popular com a millor fotografia «Raig d'aigua», de Mar Alemany.

Durant el sopar es féu l'acte d'agraïment a Pol Massagué Amat i Josep Serra Camps per haver complert 25 anys com a socis de la Secció.

Primer premi del concurs a la fotografia «Aiguamòg» de Jordi Gironès.

Una de les fotos de la millor col·lecció temàtica «Tangible» de Teresa Faneca.

Premi per votació popular a la foto «Raig d'aigua» de Mar Alemany.

Segon premi a la fotografia «Cubisme» de Domingo Padró.

Millor foto d'excursions de la SEAS a «Llengua» de Jordi de la Riva.

EL PATRIMONI GEOLÒGIC DE CATALUNYA

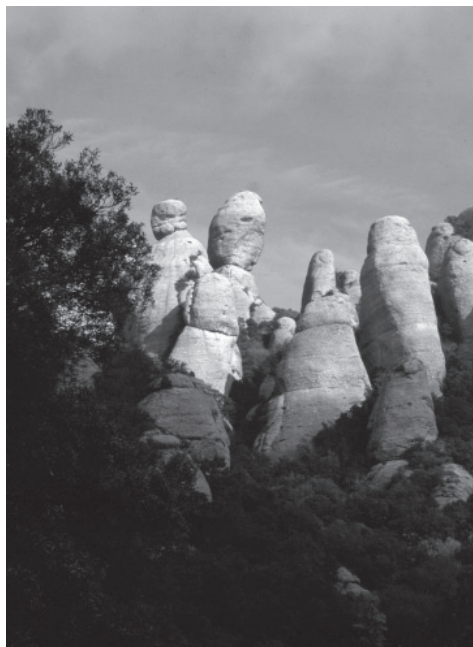
Isaac Camps Gamundi

Què és el patrimoni geològic?

Com es formà Montserrat? Com funciona l'estany de Banyoles? Com eren les erupcions del Croscat? Què modelà el paisatge d'Aiguestortes? [...]. Són preguntes que sovint ens fem els amants de la muntanya i a les quals contesta la geologia. Paradoxalment, és difícil trobar satisfacció a aquestes preguntes a un nivell divulgatiu i rigorós.

Prenem Montserrat com a exemple paradigmàtic del que volem exposar en aquest article. Què és el que fa aquest massís tan especial? Evidentment és la seva peculiar geomorfologia, que condiciona la resta d'aspectes biòtics i humans. Paradoxalment, en les guies i senyalitzacions convencionals no es va més enllà d'algunes generalitats simplificades en excés. Podem concloure que és relativament fàcil accedir a tot tipus d'informació sobre gairebé tots els aspectes del patrimoni de la muntanya menys un: el geològic.

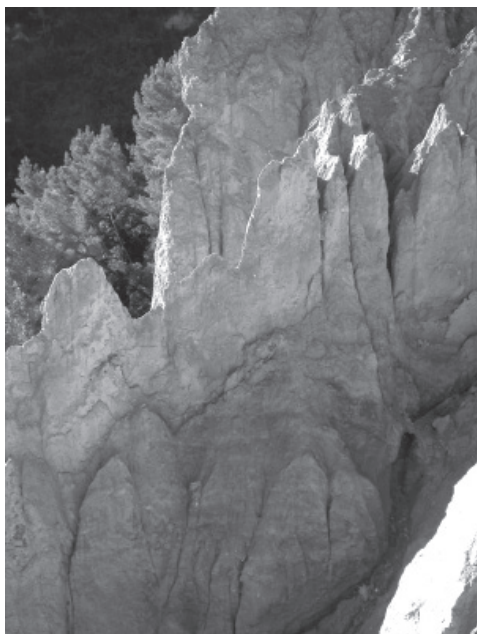
Però, què és el patrimoni geològic? Tot i que històricament, de manera indirecta els espais de geomorfologia singular han tingut reconeixement

Fa 41 milions d'anys, Montserrat era la part proximal d'un ventall al·luvial. Fotografia de Jordi Gironès

i protecció (Montserrat, Pedraforca, Sant Maurici, el Garraf, delta de l'Ebre...) no és fins a la dècada de 1990 que es parla del patrimoni geològic com un valor en si mateix i pren una base teòrica.

La Declaració de Digne (Occitània, 1991) va definir el patrimoni geològic com «el conjunt de recursos naturals, en general no renovables, siguin formacions i estructures geològiques, formes de terreny o jaciments paleontològics i mineralògics, que permeten reconèixer, estudiar i interpretar la

Ribes Blaves (Olesa de Montserrat) és un indret de renom internacional degradat per l'urbanisme salvatge i els abocaments il·legals. Fotografia d'Isaac Camps.

història geològica de la Terra i els processos que l'han modelat fins a la seva actual configuració». D'aquesta definició cal extreure'n quatre idees principals:

- El patrimoni geològic és un recurs no renovable, i la seva destrucció, ho és per sempre més, a diferència del patrimoni viu, que si no ha patit danys irreversibles, es pot recuperar.
- El patrimoni geològic no té perquè tenir valor paisatgístic que el faci visualment atractiu.

N'hi ha prou que tingui valor científic, atès que la interpretació de la història geològica d'una regió no es realitza normalment a partir de singularitats o rareses, sinó a partir de successions de roques i estructures comunes.

- Encara que un indret no aporti informació científica rellevant, si aflora en condicions tals que el facin un bon model didàctic («aflorament de llibre»), també cal considerar-ne el seu valor.
- El caràcter històric d'aquest patrimoni li confereix un valor no solament de bé científic i natural, sinó també cultural, perquè és una memòria de l'evolució de la Terra en general i del nostre paisatge més pròxim en particular. Salvant totes les distàncies, aquest georecurs és equivalent en certa manera al que representa un jaciment arqueològic per a la història humana.

Què es fa i què s'ha de fer

Que el desconeixement sobre què significa el patrimoni geològic afecti al gran públic és relativament greu. El que és realment perillós és que afecta la immensa majoria de tècnics, gestors i activistes mediambientals, i això comporta que sovint es destrueixi en la més absoluta indiferència; fins

Algunes pedreres abandonades constitueixen un excel·lent recurs didàctic, com aquesta de can Grau. Foto d'Isaac Camps.

al punt que en algunes operacions de restauració benintencionades es malmeten i sepulten afloraments rellevats. Per tant, podem afirmar que el patrimoni geològic necessita ser socialitzat perquè pugui ser protegit.

Algunes persones de l'àmbit universitari han treballat activament en la divulgació i defensa d'aquest patrimoni, i sobretot, perquè des de l'Administració es tingués en compte. Després d'anys

de travessa al desert s'han començat a veure els fruits. Destacaré, d'entre moltes altres iniciatives reeixides, dues que considero altament simbòliques i que marquen sengles punts d'inflexió: la primera fa referència a l'àmbit administratiu, i la segona a l'àmbit de la societat civil.

Els anys 2000 i 2004 la Generalitat de Catalunya, amb col·laboració de l'UAB, va publicar l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya (IEIGC), que recull fins a 362 indrets. És una selecció d'afloraments i llocs d'interès que en conjunt testimonien l'evolució geològica del territori català, i que cal preservar. Alguns d'aquests indrets es troben totalment o parcialment dins el Pla d'Espai d'Interès Natural (Montserrat, Sant Llorenç del Munt, Pedraforca, el congost de Mont-rebei i la Pertusa, mines de Sant Marçal, etc.) mentre que molts altres no tenen de moment cap protecció específica (successió miocena de Les Fonts de Terrassa-Montagut, successió lacustre de Sanaüja, etc.). Donada la gran geodiversitat del nostre territori, la xifra del catàleg no és ni molt menys exagerada i el següent pas seria que els ajuntaments, en els seus plans d'ordenació cataloguessin i protegissin els punts d'interès local al mateix nivell que la resta d'elements dels seus béns naturals i històrics (arbres singulars, boscos, jaciments arqueològics, edificis històrics, etc.)

Pel que fa a l'àmbit de la societat civil, cal dir que l'octubre de 2008 va tenir lloc a Barcelona la IV Assemblea General de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN) i, per primera vegada en els seus 60 anys d'història, va assumir una moció referent a la Gea: «Conservació de la geodiversitat i del patrimoni geològic». Això suposa sens dubte una fita, ja que marca el principi de la fi d'un oblit injustificable en el moviment conservacionista, exemple que espero que arrel·li en la resta d'organitzacions i tingui un impacte en l'administració i la societat civil; i lògicament, sobre el patrimoni objecte d'aquesta defensa.

Per últim, i relacionat amb el punt anterior, aprofito per recordar que alguns dels pioners de

l'excursionisme català com Lluís Marià Vidal Carreras i Norbert Font i Sagué foren estudiosos i divulgadors del nostre patrimoni geològic. Des de fa alguns anys, responent a un creixent interès del ciutadans pel medi ambient, han proliferat moltes iniciatives dedicades a la realització d'activitats naturalistes a la muntanya (rutes geològiques, *birdwatching*, avistament de grans mamífers, botànica, micologia, etc.), en una mena de *revival* de l'originari «excursionisme científic» dels nostres fundadors, i respecte al qual, tinc la sensació, les entitats tradicionals s'han quedat al marge.

Isaac Camps, geòleg i editor científic
<http://blocdecamp.blogspot.com/>

Els Pirineus són una escola de formació per a molts geòlegs petrolers de tot el món.

MORT DE J.M.GARRIGA

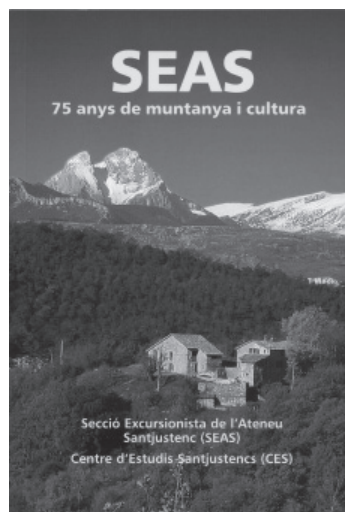
El propassat mes de juliol ens va deixar, a l'edat de 84 anys, Josep Maria Garriga Casajoana. Va ser soci de la Secció durant els darrers catorze anys, i va assistir fidelment a les conferències sobre els cicles temàtics i ens va acompanyar durant els primers anys en moltes de les excursions d'aquests cicles.

EL LLIBRE DE L'ANIVERSARI

En relació al llibre *SEAS. 75 anys de muntanya i cultura*, publicat l'abril de 2009 pel Centre d'Estudis Santjustencs, hem rebut el següent escrit de Josefina Modolell Rivalta matisant el contingut de la pàgina 37 de l'esmentat llibre:

«On diu GERMANS MODELELL, cal dir que es refereix als pares Gaspar Mododell Jané i Gertrudis Lluch Vinyals, que amb el seu fill petit Xavier Modolell Lluch, fixen la residència a Sant Sebastià durant la guerra. Però, els altres fills del matrimoni i germans del petit Xavier mai no van marxar a Sant Sebastià. Fins i tot el fill JOSÉ MARIA MODELELL LLUCH va patir privació de llibertat al camp de concentració de San Marcos de León (actual Parador Nacional). En Josep va entrar a l'*Espanya Nacional* des de França per Hendaia el 10 de febrer de 1939, des d'on el van dur al camp

de concentració i on va coincidir i conèixer el senyor Severino Robles, i on sembla que hi va ser fins al 3 d'agost de 1939 (informació recollida a la fitxa classificadora existent a l'Arxiu Municipal relacionada per Josefina Modolell)».

Recordatori als socis

Recordem als socis (actius com a tals l'abril d'aquest any 2009) que no hagin encara recollit el llibre *SEAS. 75 anys de muntanya i cultura*, que ho poden fer els dimarts de 20 a 21 h al nostre local.

Tingueu present que els llibres que no hagin estat recollits a final d'aquest any 2009, passaran a disposició de la Secció per a l'ús que cregui convenient.

ACORDS DE LA JUNTA

Reunió de l'1 de setembre de 2009

— Baixes: Josep Maria Garriga (795) i Isidor Cònsul (821), ambdós per defunció.

— Després de la confirmació de la subvenció de Dragados, destinada al cost de la ceràmica commemorativa del 75è aniversari, obra de Carme Malaret, podem acabar bé els comptes d'enguany.

— Col·laborant amb el nostre aniversari, l'Ajuntament va repartir cava de la SEAS durant la recepció a les entitats que es va fer a la Festa Major.

— Amb motiu del nostre aniversari es decideix fer una ofrena de flors pròpia de la Secció durant la Diada de l'11 de setembre a Sant Just.

— Es comenta el tema de la dissortada mort del company Isidor Cònsul i la irreparable pèrdua que representa tant a nivell personal com per a la pròpia Secció.

Reunió del 5 d'octubre de 2009

— Altes: Eva Català Torras (1034) i Alícia Casals Gelpí (1035).

— Es decideix comprar una impressora per cobrir les necessitats administratives de la Secció.

— Els darrers actes celebrats han tingut una alta participació: 75 cims

fent 87 cims i amb 314 participants, *Acostem la Penya del Moro al poble* amb 104, *sopar de motxilla* amb 106 i la *Caminada Popular* amb 356. Per altra banda al concurs fotogràfic hi ha hagut menys participació que altres anys amb 21 concursants i un total de 58 fotografies.

— La Junta valora molt positivament la incorporació dels companys Maria García i Leonci Canals a la taula de redacció del butlletí.

— La nostra Secció ha facilitat al Servei General d'Informació de Muntanya còpia dels butlletins que els faltaven per tenir la col·lecció sencera. Es tracta d'un important fons documental que té la seva seu a Sabadell.

US DESITGEM UNES BONES FESTES

Pessebre de la SEAS d'aquest any 2009, fet per Joan Gómez, el qual serà col·locat al cim del Pedró dels Quatre Batlles del Port del Comte (Solsonès).

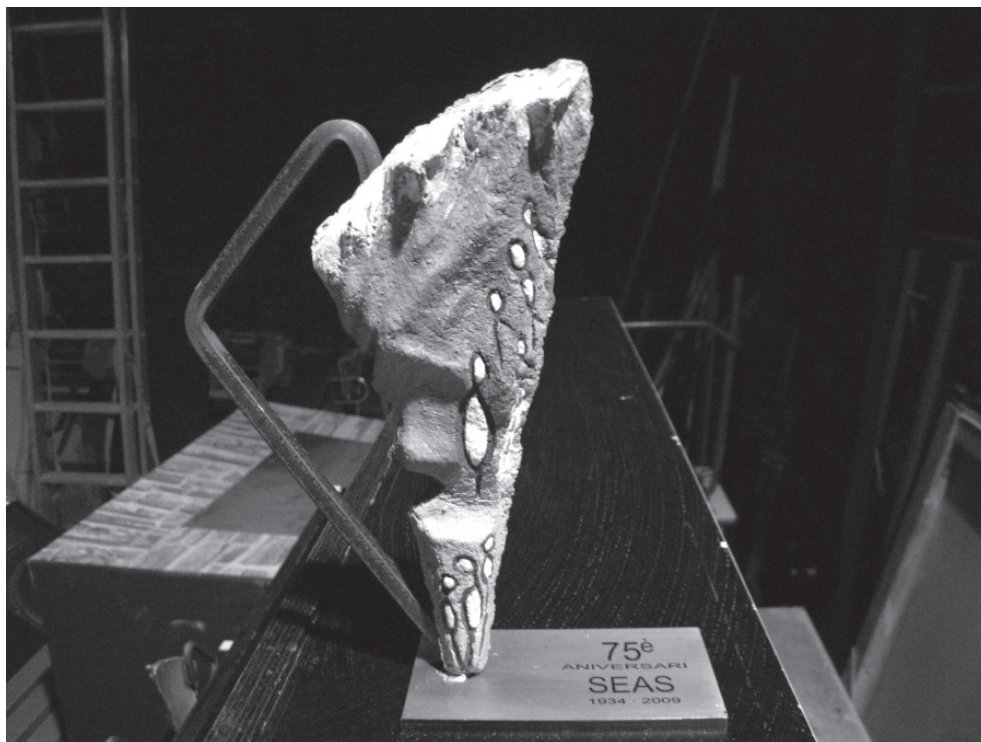
Butlletí de la SEAS. Any 43, núm. 284

Taula de redacció: Daniel Cardona, Isidor Cònsul, Ferran de la Fuente, Jordi Gironès i Agustí Revilla. Autoedició: Jordi Gironès. Tramesa: Elisabeth Bart. Disseny: Josep Nuet. Correcció de textos: Servei Local de Català. Impressió: Espai Gràfic Anagràfic, S.L.

Índex

Portada: Els participants al viatge al Perú enfront el Machu Pichu	
Calendari	842
La SEAS al Perú, per Agustí Revilla	843
Resultat del Concurs fotogràfic de la SEAS de 2009.....	847
El patrimoni geològic de Catalunya, per Isaac Camps	850
Informació de la SEAS	854

Ceràmica commemorativa del 75è aniversari, obra de Carme Malaret, que ha estat lliurada als socis.